

Van verantwoorde loonontwikkeling naar loonmatiging?

De afgelopen jaren is de stijging van de lonen beperkt geweest. Zijn de lonen in de marktsector extra gematigd in de zin dat arbeid aandeel in de toegevoegde waarde heeft opgegeven? Daarvoor is de vergelijking relevant tussen de arbeidsproductiviteitsontwikkeling en de verandering van de reële loonvoet (lonen en sociale lasten, reëel gemaakt met de voor bedrijven relevante prijs toegevoegde waarde).

Over de periode 1970-2012 groeit de reële loonvoet nagenoeg even hard als de arbeidsproductiviteit. De arbeidsinkomensquote (aiq) is min of meer stabiel. De voor inflatie geschoonde contractlonen nemen minder toe dan je op grond van de arbeidsproductiviteitsontwikkeling zou verwachten, door de ontwikkeling van de sociale lasten, de incidentele lonen en de ruilvoet, het verschil tussen de ontwikkeling van de consumentenprijzen en de prijs toegevoegde waarde. (a) Een vergelijking met de contractlonen laat een substantieel deel van de loonkosten van bedrijven buiten beschouwing.

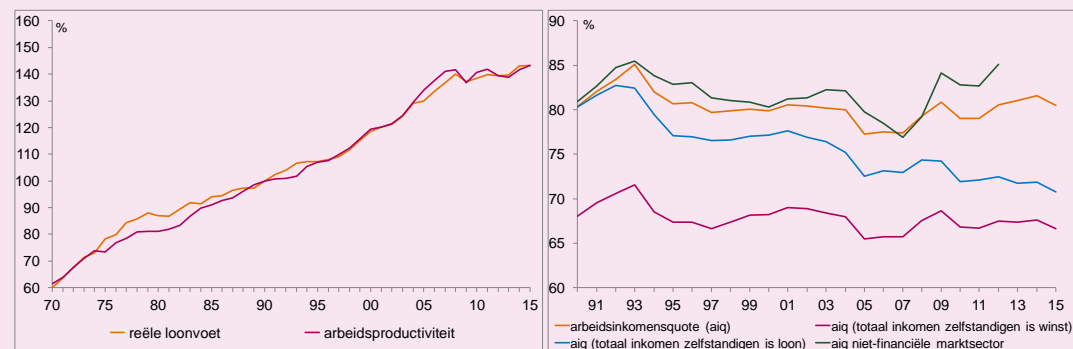
Reële lonen en arbeidsproductiviteit in de marktsector, 1970-2015

	70-79	80-89	90-99	00-09	10-15	70-12
gemiddelde mutatie per jaar in %						
Reële contractlonen (t.o.v. cpi)	2,7	-0,6	0,1	0,4	-0,4	0,6
Sociale lasten + incidentele lonen	1,1	0,8	0,6	1,1	0,7	0,9
Ruilvoeteffect	0,7	0,8	1,0	0,3	0,5	0,7
Reële loonvoet (t.o.v. prijs toegevoegde waarde)	4,6	1,0	1,7	1,8	0,7	2,1
Arbeidsproductiviteit	3,3	2,0	1,6	1,7	0,8	2,0
Productie	3,2	2,3	3,7	1,8	0,1	2,7
Werkgelegenheid (arbeidsjaren)	0,0	0,3	2,0	0,1	-0,6	0,5
Delta arbeidsinkomensquote (aiq)	1,2	-0,9	0,1	0,1	-0,1	0,1

In de periode 2010-2015 laten de arbeidsproductiviteit en de reële loonvoet een vergelijkbare ontwikkeling zien, wat zich vertaalt in een vrij constante aiq. De arbeidsproductiviteit is door de crisis teruggevallen, wat niet volledig is gevolgd door de loonvoetontwikkeling (figuur links). Omdat een sterke productiviteitsgroei is uitgebleven, ligt de aiq in 2015 ondanks de beperkte loongroei nog iets boven het gemiddelde (figuur rechts). Bijzonder gematigd, in de zin dat er sprake is van een substantiële daling van het loonaandeel in de toegevoegde waarde, lijkt de loonontwikkeling op dit moment dus niet te zijn.

De aiq is een geaggregeerde maatstaf en zegt niets over de ontwikkeling van specifieke sectoren of bedrijven die kunnen afwijken van het gemiddelde. DNB pleit vanwege de verschillen voor een gedifferentieerde loonontwikkeling. (b) Een ander punt is dat de aiq wordt beïnvloed door de winsten in de financiële sector en de inkomens van zelfstandigen. Bij banken is de toegevoegde waarde uit productie lastig te onderscheiden van inkomen uit vermogen. Een alternatief is daarom te kijken naar de aiq voor niet-financiële bedrijven. Voor zelfstandigen is de verdeling tussen arbeidsloon en winst arbitrair. In de aiq wordt voor zelfstandigen een fictief looninkomen berekend, maar er kan ook verondersteld worden dat het gehele inkomen van zelfstandigen looninkomen is of het gehele inkomen winst. De rechter figuur geeft de aiq en de drie alternatieven. De alternatieve aiq's zijn redelijk stabiel. Ook bij een andere berekeningswijze blijft de conclusie staan dat de huidige loonontwikkeling in de marktsector in lijn is met de beperkte productiviteitsgroei, geheel in lijn met de traditie van de 'verantwoorde loonontwikkeling' en historisch stabiele aandelen van kapitaal en arbeid.

Groei loonvoet en arbeidsproductiviteit leiden tot stabiele arbeidsinkomensquote marktsector

(a) Het kader op pagina 44 in het *Centraal Economisch Plan 2008* geeft meer achtergronden bij het begrip ruilvoet.

(b) Eggele, J., J. Jansen, G. Schotten en D. Dicou, 2014, Overwegingen bij loonontwikkeling, *DNB Occasional Studies*, 12, 1.